

УДК 378

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2022.3.15>

О. М. СЕМЕНОГ

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри української мови і літератури,
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка, м. Суми, Україна
Електронна пошта: olenasemenog@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-8697-8602>*

М. П. ВОВК

*доктор педагогічних наук, професор,
завідувач відділу змісту і технологій педагогічної освіти,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна
Електронна пошта: miravovk79@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9109-9194>*

О. Л. ФАСТ

*кандидат педагогічних наук, доцент,
проректор з науково-педагогічної роботи та міжнародної співпраці, Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: olhafast.ua@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0001-7216-0044>*

УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКЕ ПАРТНЕРСТВО В ГАЛУЗІ ОСВІТИ: АКАДЕМІЧНИЙ ДИСКУРС

Схарактеризовано українсько-польське партнерство як пріоритет інтернаціоналізації у сфері сучасної освіти й науки, як чинник поступу педагогічної науки на основі конструктивної взаємодії українських і польських закладів освіти і наукових установ. Доведено, що українсько-польське партнерство уможливорює формування і розвиток цінностей наукової діяльності в освітньо-науковому просторі, академічної культури, утвердження пріоритетних академічних традицій у європейському дискурсі. Представлено досвід педагогічного й освітнього партнерства двох європейських країн у системі взаємодії «педагогічний коледж – університет – наукова установа» крізь призму багаторічної творчої, наукової, освітньої, дослідницької співпраці. Узагальнено результати українсько-польського партнерства у межах діяльності закладів освіти різних регіонів України і наукових установ під егідою Національної академії педагогічних наук України. Схарактеризовано найвагоміші здобутки у поступі українсько-польського партнерства, результати професійної комунікації науковців і викладачів, що підтверджено проведенням українсько-польських / польсько-українських форумів у співпраці з польськими дослідницькими і освітніми установами.

На сучасному етапі розвитку й інтенсивного саморозвитку педагогічної науки, що базується на процесах інтеграції та диференціації, активізується поява нових галузей педагогічного знання, педагогічні субдисципліни (порівняльна педагогіка, педагогіка праці, педагогіка дорослих, соціальна педагогіка, медійна педагогіка та ін.). Водночас педагогіка залишається цілісною, оскільки педагогічні субдисципліни розвиваються у контексті єдиного об'єкта вивчення, об'єднані основними загальнопедагогічними поняттями. Перспективним є вивчення факторів та механізмів саморозвитку педагогіки як науки на основі міждисциплінарного підходу, проблеми професійної підготовки і діяльності вчителя в міждисциплінарному просторі. Вирішення цих проблем потребують спільних творчих зусиль та плідних наукових пошуків українських і польських учених.

Ключові слова: партнерство; Україна; Польща; академічна культура; академічний дискурс, Національна академія педагогічних наук України; українсько-польські / польсько-українські форуми; ресурсний центр професійного розвитку учителя української мови і літератури.

Вступ. У контексті якісних змін у сфері освіти і педагогічної науки набуває актуальності тенденція інтернаціоналізації у контексті взаємодії закладів освіти і наукових інституцій України і зарубіжжя, що сприяє активізації педагогічного партнерства, уможливорює конструктивну партнерську взаємодію науковців, освітян, створює підґрунтя для утвердження у європейському просторі принципів «відкритої освіти». Вагомим ресурсом забезпечення відповідного освітнього простору для розвитку актуалітетів академічної культури, якісних змін на всіх освітніх рівнях, підвищення академічної мобільності викладачів і науковців є досягнення творчої, дослідницької співпраці освітян України і Польщі, що формують традиції партнерства в українському суспільстві зокрема і в Європі взагалі. Президент Національної академії педагогічних наук України В.Г. Кремень акцентував увагу на тому, що «сьогодні українські і польські науковці-педагоги прагнуть поглиблювати й розширювати співпрацю, яка вже має багаторічну історію. Однією із перших угод, укладених у перші роки незалежності України, була Угода між Урядами України і Республіки Польща з питань культурного і наукового співробітництва від 18 травня 1992 р. Офіційно наукове співробітництво української та польської держав бере початок з підписання Угоди про співробітництво в галузі культури, науки і освіти між Урядами обох країн від 20 травня 1997 р.» [Кремень 2019].

Постановлення проблеми. Творча співпраця освітян України і Польщі є багатоаспектною і міждисциплінарною. За три десятиліття напрями співпраці помітно розширилися, вона набула системності і глибини. Інноваційні підходи, спільні проєкти успішно втілюються у творчій діяльності закладів загальної середньої, професійної, вищої освіти, академічних установ, інститутів.

Важливо відзначити, що українсько-польське партнерство уможливорює формування і розвиток цінностей наукової діяльності в освітньо-науковому просторі, академічної культури, утвердження пріоритетних академічних традицій у європейському дискурсі. На переконання О. Семеног, «культура якості інноваційної національної безпеки держав значною мірою забезпечується академічною культурою

(польськ. *kultura akademicka*), академічною доброчесністю. Термін академічна культура повноцінно увійшов до концептосфери *oswita* на позначення культури навчання, соціальної, моральної відповідальності за результати дослідження; культури толерантності, що формується в культурно-освітньому просторі закладу, мовної, етичної культури наукових наставників та учнів/студентів) [Семеног 2019].

Мета статті: схарактеризувати українсько-польське партнерство як пріоритет інтернаціоналізації у сфері сучасної освіти й науки, як чинник поступу педагогічної науки на основі конструктивної взаємодії українських і польських закладів освіти та наукових установ.

Результати та дискусії. Схарактеризуємо знакові для утвердження українсько-польського партнерства події, досягнення, що значною мірою сприяють поступу освіти і науки обох європейських країн.

Шанований у Польщі Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, у спеціалізованій вченій раді якого успішно захистили дисертації 15 польських науковців. Функціонує Міжнародне наукове товариство «Польща – Україна»; спільно із Вищою педагогічною школою у Ченстохові видано 15 томів українсько-польського, польсько-українського щорічника «Професійна освіта: педагогіка і психологія», а з 2016 р. разом з Академією спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської (м. Варшава) розпочато видання польсько-українського наукового щорічника «Професійна і неперервна освіта», присвяченого дослідницьким рефлексіям стосовно порівняльної педагогіки, педагогіки праці, педагогіки дорослих, медійної педагогіки, професійної підготовки і діяльності вчителя у міждисциплінарному просторі. Директор Інституту, доктор педагогічних наук Л. Лук'янова розвиває традиції партнерства з закладами освіти, науковими інституціями Польщі, підтвердженням чому слугує видання монографій з проблем педагогічної освіти і освіти дорослих, бібліографічних покажчиків праць відомих польських учених, започаткування освітньої практики взаємного проведення гостьових лекцій, організації науково-практичних заходів тощо.

Польські колеги вивчають досвід Інституту спеціальної педагогіки і психології

імені Миколи Ярмаченка, а також Інституту соціальної та політичної психології НАПН України у плані допомоги дітям із психофізичними порушеннями або травмами. В освітню діяльність закладів Польщі й України упродовжується науково-дослідницький проєкт «Utalentowane dziecko w domu i w szkole» / «Обдарована дитина вдома і в школі», який відповідно до угоди у 2015 – 2019 рр. виконувався Університетом Яна Кохановського в м. Кельце та Інститутом інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України. Предметом наукових розвідок слугують, зокрема, біографічні дослідження умов виявлення і розвитку обдарувань видатних діячів культури: природознавців, інженерів, кібернетиків, лікарів, педагогів, психологів, філософів, благодійників, художників, композиторів, музикантів, акторів, письменників, казкарів.

Підручники з української мови для 3, 4, 5 класів закладів загальної середньої освіти з навчанням польською мовою, що мають інтегрований характер, українсько-польський проєкт «Лідери освітніх ініціатив» для керівників субрегіонального рівня з проблем міжкультурної освіти та оцінювання якості інноваційних освітніх систем, спільні з польськими вченими наукові заходи відображають плідну роботу колективу Інституту педагогіки НАПН України.

Інститут професійно-технічної освіти НАПН України спільно з Академією фізичного виховання у Вроцлаві здійснює вивчення досвіду підготовки учнівської молоді щодо вибору робітничих професій, а результатом співпраці Інституту з Фондацією «Вільний ринок і підприємництво» з метою розвитку підприємницької компетентності міжкультурного діалогу є проєкт міжнародного обміну студентської молоді «Джокер – моя компанія, моє я».

Важливі результати плідних взаємин наукової діяльності Інституту обдарованої дитини, Національного центру «Мала академія наук України» як центру ЮНЕСКО з багатьма польськими науковими й освітніми організаціями, Центрами науки Коперник (Варшава, Гданськ, Гдиня, Торунь, Вроцлав, Валбжих), інституціями культури, громадськими організаціями.

Національними та польськими університетами ініціюються інноваційні наукові пошуки. Перебіг співпраці інститутів Київського націо-

нального університету імені Тараса Шевченка з польськими університетами унаочнюють проєкт Еразмус+ «Переосмислення регіональних досліджень: зв'язок Балтійського і Чорного морів (BBSR)» (2017–2020), щорічні міжнародні інтердисциплінарні наукові конференції («Іван Франко і польська культура», «Українська і польська політична еміграція ХХ ст.: традиції – особистості – ідеї – риторика», «Figury swojskości i obcości współczesnego świata w literaturze i kulturze popularnej krajów słowiańskich», «Поетичний діалог Дмитра Павличка з Ярославом Івашкевичем»), українсько-польські /польсько-українські щорічники, Київські полоністичні студії.

Успішні угоди щодо проведення спільного навчання з видачею двох дипломів університетів-партнерів, наукові проєкти («Поляки-науковці на теренах України за часів Російської імперії та радянської України періоду між двома світовими війнами» та ін.), міжнародні художні пленери, виставки графіки, конкурси, міжнародні наукові конференції («Лексико-граматичні інновації в сучасних слов'янських мовах» та ін.) характеризують діяльність структурних підрозділів і, зокрема, українсько-польського науково-культурного центру Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. Залучення до проєктів «Школа відкритого розуму», «Тарнув – Кам'янець-Подільський: історія, культура, музика» стимулює студентську спільноту Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка та Гуманістично-природничого університету імені Яна Кохановського в Кельцах, Лодзинського університету отримувати цінний досвід спілкування, толерантного ставлення, стимулює молодь до прояву власних ініціатив.

Системним характером позначена співпраця Київського національного торговельно-економічного університету із польськими закладами: підготовка спільних заявок для участі у міжнародних програмах Erasmus Mundus, ЕРАЗМУС+, TEMPUS, обговорення питань гармонізації навчальних програм підготовки здобувачів вищої освіти, виконання угод за такими основними напрямками, як обмін науково-педагогічними працівниками, докторантами, аспірантами, студентами з метою навчання та стажування, участю в наукових заходах;

обмін досвідом застосування новітніх технологій навчання; проведення спільної роботи в рамках міжнародних освітніх і науково-дослідних проєктів і програм. Ефективною формою підвищення фахового і наукового рівня викладачів Львівського національного університету імені Івана Франка й Інституту педагогіки Вроцлавського університету є система взаємного наукового стажування. За участю Львівської політехніки і польських університетів упродовж багатьох років проведено близько 200 наукових заходів.

Понад десять років триває плідна науково-педагогічна співпраця істориків та педагогів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника і польських закладів освіти; кафедрою педагогіки імені Богдана Ступарика, наприклад, проведено чотири українсько-польські історично-педагогічні читання «Розвиток української та польської освіти і педагогічної думки (XIX – XXI ст.)». Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки тісно співпрацює з Варшавським університетом, Люблінським католицьким університетом Яна Павла II, Гуманістично-природничим університетом Яна Длугоша в Ченстохові, Поморською академією у Слупську в рамках програми «Еразмус+» за напрямом академічної мобільності, сприяє підтриманню конструктиву в українсько-польському діалозі.

Знаковою подією для двох держав є Міжнародна науково-практична конференція «Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи», що проводиться на базі Хмельницького національного університету з метою визначення проблемних питань професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти і віднайдення конструктивних способів їх розв'язання в контексті модернізації професійно-технічної освіти, розроблення і застосування інноваційних методів професійного становлення особистості в умовах ринкової економіки, забезпечення андрагогічного підходу до професійного становлення особистості, дослідження й поширення зарубіжного досвіду професійної освіти і навчання.

Заклади освіти України брали участь у V польсько-українському науковому форумі «Інтердисциплінарність педагогіки та її субдисциплін»; українсько-польському студентському

обміні (українська філологія), в конкурсі на написання інноваційної статті, есе в рамках проєкту «Науковий дебют» (Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка), готують українсько-польські та польсько-українські щорічники, міжнародний науковий альманах «*Studia methodologica*» (Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка спільно з Університетом Яна Кохановського в Кельцах та ін.); виконують угоди та меморандуми про співпрацю з Поморською академією в Слупську, Університетом Казимира Великого (м. Бидгощ), Вищою лінгвістичною школою в Ченстохові, Сілезьким університетом у Катовіце, Вищою школою бізнесу «*National-Louis-University*» (м. Новий Сонч), Університетом економіки в Бидгощі, Малопольською школою державної адміністрації Економічного університету у Кракові, Педагогічним університетом імені Комісії національної освіти в Кракові (Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»).

Широка палітра спільних наукових інтересів Вищої школи імені Богдана Янського (Польща) та Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. У межах угоди створено польсько-український Центр європейських студій, в якому студенти мають можливість прослухати цикл лекцій провідних вчених та викладачів Польщі, а викладачі – вивчити досвід польських колег щодо нових методик викладання та впровадити їх у власну практику. У закладі проведено VI Українсько-польський / польсько-український науковий форум «Освіта для сучасності» (14–16 вересня 2015 р.), що засвідчив плідні наукові пошуки стосовно психопедагогічних засад професійного розвитку особистості в умовах євроінтеграційних процесів, упровадження наукових здобутків як фундаментального, так і прикладного характеру в реальну освітню практику.

У польських закладах добре відома й визнана Педагогічна Конституція Європи, одним із авторів якої є ректор академік НАПН України В. Андрущенко; положення стратегічного проєкту спрямовані на зміцнення і розвиток єдиного Європейського дому, поглиблення взаємодії і співпраці народів європейського простору,

мають відкритий характер та можуть бути адаптовані до національних особливостей і педагогічних традицій країн.

Почесними докторами НПУ імені М.П. Драгоманова є Міхал Сліва, ректор Педагогічного університету імені Комісії національної освіти в Кракові, Ян Лашик, ректор Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві, Стефан Квятковські – заступник Голови Комітету педагогічних наук Польської академії наук, ректор Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві.

Польські наставники-волонтери залучаються для активізації освітнього процесу у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського: організовано навчальні курси з методики викладання польської мови учням; функціонує Центр європейських студій з вивчення історії й культури Польщі, навчально-наукова лабораторія з етнології Поділля. Результатом співпраці з Міжнародною організацією «Свобода і демократія» «Wolność i demokracja» (м. Варшава) є отримання стипендій студентами та викладачами факультету за популяризацію польської мови і культури серед українців у форматі грантової програми «Biało-czerwone ABC» організації «Wolność i Demokracja», а укладання угоди про співпрацю з Інститутом славістики Польської академії наук (м. Варшава) започаткувало реалізацію наукового проекту щодо перекладу, наукового аналізу та перевидання подільського діалектного словника XIX ст. «Słowniczek Prowincjalizmów Podolskich».

У Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка реалізуються спільні проекти, зокрема, з Жешувським університетом («Інтеграція наукових середовищ польсько-української прикордонної території»), з Полонійною академією в Ченстохові («Комунікація без кордонів»), Університетом Казимира Великого в Бидгощі («Польсько-українська науково-методична співпраця з метою підтримки розвитку системи профілактики та навчання спеціалістів в обсязі протидії ризикованій поведінці дітей та молоді в Україні»), Університетом Казимира Великого в Бидгощі («Розробка технології психолого-педагогічного супроводу осіб, постраждалих від міграційних процесів в умовах сучасних

українських реалій»). відповідно до угоди про співпрацю ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» і Університету імені Миколи Коперника втілюється програма «Еразмус+». організовуються конгреси, колоквиуми, семінари, виходять у світ колективні праці.

У комунальному закладі вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради осередками інноваційно-педагогічного партнерства із освітніми закладами та установами Республіки Польща стали навчально-тренінгові лабораторії «Нова українська школа» та «Педагогіка Фребеля». Викладачі та студенти активно співпрацюють із педагогами зарубіжжя, здійснюється обмін науково-практичним досвідом в рамках членства у Всеукраїнській громадській організації ОМЕР, яка є структурним підрозділом Всесвітньої організації (ОМЕР) – *міжнародної неурядової і некомерційної організації, що займається проблемами дошкільної освіти та виховання дітей (ECEC)*.

У 2013 році представники коледжу взяли участь у міжнародному науково-практичному семінарі «Безпека життєдіяльності дітей в Польщі та Україні як важливий аспект їх соціалізації». Відбувся обмін досвідом з педагогами дитячих садків м. Гданська. В Гданському університеті вивчено специфіку підготовки фахівця дошкільної освіти, науково-методичне забезпечення та матеріально-технічне обладнання освітнього процесу. У Любліні (Польща) у 2015 році викладачі дошкільної педагогіки взяли участь у роботі конгресу «Ініціатив Східної Європи», який зібрав понад 700 осіб з 17 країн. Метою конгресу було спонукання до ефективного і тривалого транснаціонального співробітництва між країнами Східного партнерства та ЄС.

У 2018 році у Луцькому педагогічному коледжі відбувся науково-практичний семінар інновацій в дошкільній освіті «Ідеї Ф.Фребеля і Нова українська школа». Науковці м. Луцька аргументували важливість використання методики Ф. Фребеля у сучасному освітньому просторі. У лабораторії дошкільної освіти презентовано «дарунки Фребеля» Рафалем Іскрою (головою Польського Фребелівського товариства) та Анною Турською (директором Фре-

белівського центру розвитку в м. Любліні). Викладачі кафедри дошкільної освіти розкрили основні напрями діяльності кафедри в контексті сучасних освітніх реформ, пайдейя-театр «Браво» представив театральну мініатюру «Дошкільна освіта в діалозі століть» як одну із активних форм вивчення історії дошкільної педагогіки. Викладачі, студенти коледжу, члени громадської організації Волинь-ОМЕР мали можливість практично відчувати дієвість та ефективність методики німецького педагога Ф. Фребеля.

У 2021 році Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради став засновником наукових журналів «Академічні студії. Серія «Педагогіка» та «Академічні студії. Серія: Гуманітарні науки», які згідно з рішеннями Атестаційної колегії Міністерства освіти і науки віднесено до переліку наукових фахових видань України. Серед членів редакційних колегій цих видань є відомі польські вчені-педагоги та філологи.

Вагома діяльність центрів полоністики, що функціонують у структурі українських університетів. В основу концепції діяльності Полонійного центру Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького покладено принцип вивчення мови в контексті її культури, промоція польської мови і культури у регіоні. Полонійний центр Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького пропонує авторські навчальні програми, що передбачають ознайомлення студентів з різними аспектами життя країни, мову і культуру якої вони вивчають; обмін студентами для участі в дидактично-пізнавальних програмах, літніх курсах польської мови, олімпіадах і конкурсах з польської мови.

Польсько-український центр Хмельницького національного університету започаткував вивчення польської мови як обов'язкового предмета для студентів спеціальності «Українська філологія» Наукові працівники кафедри працюють над теоретичними дослідженнями і прикладними аспектами польської мови, літератури, історії та культури Польщі. Особливе місце займає навчання, пов'язане з контрастною лінгвістикою. Спільною науковою темою є «Проблеми польської та української філології: історія та сучасність».

Українсько-польський центр Київського політехнічного інституту імені Ігоря Сікорського, українсько-польський академічний центр науки та культури Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, центр полоністики у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника, Кременчуцькому національному університеті імені Михайла Остроградського реалізують проекти з вивчення польської мови і культури «Study in Poland», польської культури, історії, науки, спорту, реалізують програми «Подвійний диплом» та ін., проводять щорічного всеукраїнський диктант для студентської молоді під патронатом посольства Республіки Польща в Україні. Головною метою Центру славістичних (полоністичних) студій SLAVIA при Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича є розширення існуючих та розвиток нових наукових, освітніх та культурних зв'язків розповсюдження різноманітної інформації, що може становити інтерес для науковців, студентської молоді та інших зацікавлених осіб стосовно можливостей співпраці, отримання грантів, стипендій, наявності програм для стажування та досліджень, обміну тощо; допомога в підготовці проектів та координації спільних дій; популяризація й вивчення мови, історії та культури Республіки Польща в Україні, а також – активне поширення різноаспектної мовно-культурно-наукової інформації про Україну в Республіці Польща.

Ресурсний центр професійного розвитку учителя української мови і літератури, створений у СумДПУ імені А.С. Макаренка, спрямований на потреби майбутніх учителів і вчителів, які працюють, у формуванні і розвитку ключових компетентностей на засадах цінностей педагогіки партнерства і наставництва. Мета діяльності Центру – надавати освітньо-консультативну, інформаційно-дидактичну, дослідницьку підтримку вдосконалення ключових компетентностей учителів-словесників (майбутніх і працюючих) як наставників молоді, тьюторів, фасилітаторів; сприяти поширенню державної мови в різних сферах суспільного життя міста Суми і Сумської області. Важливі для діяльності ресурсного центру закордонні (в основу програми діяльності ресурсного центру покладено напрацювання факультету Artes Liberales,

Школи едукції, (Варшава), ліцею імені Вітковського (Краків) щодо академічної і шкільної дидактики, культури академічної комунікації, наставництва і педагогічного партнерства) і національні практики, зокрема освітню діяльність ресурсного центру професійного розвитку вчителя англійської мови на факультеті іноземної та слов'янської філології СумДПУ імені А. С. Макаренка [Семенов 2020].

Вагомою формою українсько-польського партнерства стала організація і проведення циклічних польсько-українських /українсько-польських форумів. На переконання академіка Н. Ничкало, співорганізатора цих важливих для спільноти заходів, «кожний українсько-польський / польсько-український форум – це передусім дуже цінна наукова і життєва школа, яка взаємно збагачує усіх учасників духовно, інтелектуально і науково-професійно; ...це своєрідний фінал, результат великої роботи вчених-педагогів України і Республіки Польща; водночас це старт, за яким – і продовження розпочатих справ, і початок нових наукових пошуків» [Ничкало 2019].

Так, V міжнародний науковий форум «Польща – Україна. Інтердисциплінарність педагогіки та її субдисципліни» (2013) зініціювали Комітет педагогічних наук Польської академії наук і Національна академія педагогічних наук України, Відділення професійної освіти і освіти дорослих НАПН України (академік-секретар – Н. Ничкало). Відділення понад двадцять років опікується методологічними пошуками, теоретико-експериментальним упровадженням інноваційних проектів як українських, так і польських учених, відділів порівняльної педагогіки, андрагогіки, мистецької освіти, теорії та історії педагогічної майстерності, інноваційних педагогічних технологій Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Інституту педагогіки Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської, педагогічного університету у Кракові та ін.

Мета V Наукового форуму – актуалізувати дослідження польської та української педагогіки у взаємодії з іншими науками, обґрунтувати можливості розвитку інтердисциплінарного статусу педагогічних субдисциплін, окреслити гуманістичні аспекти професійної підготовки вчителя в умовах міждисциплінар-

ного простору. Доповіді відомих у науковому світі особистостей учених відзначалася глибиною і принциповістю власних наукових позицій щодо актуальних проблем сучасної педагогічної науки.

Голова Комітету педагогічних наук Б. Сільверський зосередив увагу присутніх на аналізі стану інтердисциплінарності польської педагогіки в контексті парадигматичних суперечок у галузі гуманістичних і суспільних наук, на дослідницьких міркуваннях щодо формування особистості нового педагога, котрий успішно працює у плюралістичному світі, на межі різних наук і дисциплін. Людиноцентричний вимір філософії освіти й освітньої діяльності, інтердисциплінарність як ознака сьогодення, її функції, основні вимоги до інтердисциплінарно-гуманістичної підготовки майбутніх фахівців – такі концептуальні ідеї фундаментальної доповіді президента Національної академії педагогічних наук України В. Кременя.

Контент-аналіз соціологічного контексту розвитку польської педагогіки як науки представив науковій громаді директор Інституту педагогіки Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської, професор звичайний Ф. Шльосек, розмислами щодо педагогіки в культурно мінливому XXI столітті стимулював подальший науковий пошук старійшина польської педагогічної науки, багаторічний член Комітету педагогічних наук Польської академії наук, доктор педагогічних наук, професор звичайний, іноземний член НАПН України С. Качор, проблеми діалогу громадянського суспільства і держави в контексті реформування освіти України, впровадження україно-, народознавчих і загальнолюдських цінностей вияскравив академік НАПН України Г. Філіпчук.

Розгляду історичного зрізу проблеми інтердисциплінарності педагогіки як гуманістичної науки в її взаємозв'язках з технічними, медичними, суспільними науками та використанні цих взаємозв'язків у шкільній практиці присвятив свій виступ професор звичайний доктор педагогічних наук, відомий учений у галузі педевтології, полікультурної освіти, багаторічний голова Комітету педагогічних наук Польської академії наук Т. Левовицький. У польських вищих навчальних закладах добре відома й визнана Педагогічна Конституція Європи, що

встановлює принципи узгодженої трансуніверситетської політики, регламентує педагогічну діяльність та визначає загальний механізм підготовки нового вчителя, – продовжив наукову дискусію колеги В. Андрущенко, один з авторів названого міжнародного документа, академік НАПН України, — положення стратегічного проекту спрямовані на зміцнення і розвиток єдиного Європейського дому, поглиблення взаємодії і співпраці народів європейського простору, мають відкритий характер та можуть бути адаптовані до національних особливостей і педагогічних традицій країн.

Полемічно яскрава доповідь директора Інституту педагогіки Вищої школи економічно-гуманістичної у м. Влоцлавку, професора звичайного, доктора наук хабілітованого З. Вятровського про багатомірний і багатоаспектний вимір інтердисциплінарності сучасної педагогіки та її субдисциплін слугувала основою для подальшого розгляду проблем субдисциплін, їх категоріального апарату в доповідях професорів, докторів С. Квятковського і Н. Ничкало (педагогіка праці).

Енергетично-потужно авторську систему «людина – праця» як основу міждисциплінарності педагогічної науки на виваженому аналізі польських та українських наукових праць презентувала доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України Н. Ничкало. Особливу увагу вчена приділила прогностичній ролі діалектичного взаємозв'язку педагогіки праці, психології праці та професійної педагогіки в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів. У контексті педагогіки праці був вибудована і доповідь директора Інституту професійно-технічної освіти, член-кореспондент НАПН України В. Радкевич, яка розкрила роль інтердисциплінарного підходу до створення нових й інтегрованих професій, стандартизації змісту професійної освіти і навчання, проектування інноваційних педагогічних технологій, процедури педагогічних вимірювань навчальних результатів, що сприяє забезпеченню її якості.

2015 р. в Києві на базі Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова було проведено VI Польсько-український / Українсько-польський форум «Освіта для сучасності» («Edukacja dla współczesności») під егідою Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти, Комітету педагогічних

наук Польської академії наук, Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України Інституту педагогіки Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві. Проблематика заходу охоплювала такі питання, як: філософія розвитку освіти і педагогічної науки в умовах євроінтеграційних процесів, державна освітня політика, методологічні засади розвитку громадянського суспільства, педагогічна освіта у суспільстві знань, неперервна професійна освіта, новітні інформаційні і телекомунікаційні технології в освіті та науці. Проректор з наукової роботи Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві С. Квятковський, голова Наукового товариства «Польща-Україна», директор Інституту педагогіки Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві, іноземний член НАПН України Ф. Шльосек, польські вчені зосередили увагу на можливостях освіти педагогічної науки в утвердженні миру, гуманістичних цінностей, толерантності в сучасному суспільстві. У підготовленому у межах форуму збірнику наукових праць «Освіта для сучасності = Edukacja dla współczesności» [Освіта для сучасності] українські і польські учені окреслили соціокультурні виклики у контексті кризи суспільних інститутів, зумовлені нівелюванням цінностей, потребою збереження національної ідентичності народів, держав та визначили перспективи подолання цієї кризи шляхом партнерської взаємодії в освітньо-науковому просторі.

У 2017 р. на базі університету Казимира Великого в Бидгощі було організовано VII Польсько-український / українсько-польський форум «Освіта для майбутнього / Edukacja dla przyszłości» за активної участі Національної академії педагогічних наук України, Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. До заходу долучилися дипломатичні представництва, зокрема українські вчені і науковці Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської мали зустріч з Надзвичайним і Повноважним Послом України в Республіці Польща Андрієм Дешицею, що відбулась у Варшаві на території Посольства України, який відзначив потребу українсько-польського партнерства у зміцненні наукової

співпраці, розвитку світової науки. Президент Національної академії педагогічних наук України В. Кремень, Голова комітету педагогічних наук Польської академії наук Б. Сліверські, академік-секретар Відділення професійної педагогіки і освіти дорослих НАПН України Н. Ничкало, директор Інституту педагогіки Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегоржевської у Варшаві Францішек Шльосек та інші науковці зосередили увагу на проблемах ринку праці та збалансованості підготовки і професійного розвитку фахівців, на питаннях удосконалення системи освіти дорослих в Україні і Європі з урахуванням запитів суспільства на кваліфіковані кадри. За результатами форуму було укладено двотомне видання «Освіта для майбутнього у світлі викликів XXI століття» (2017).

До проведення VIII Польсько-українського / українсько-польського форуму «Освіта для миру = Edukacja dla pokoju» у 2019 р. долучилися Комітет педагогічних наук Польської академії наук, Наукового товариства «Польща-Україна», Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві, Центру ЮНЕСКО «Мала академія наук України». Важливий захід, організований на базі Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди, об'єднав польських і українських науковців, освітян, які результати дослідницької діяльності представили у межах таких проблем, як: філософські засади освіти для миру, інтердисциплінарність освіти для миру, освіта для миру на засадах гуманістичної педагогіки, наукова освіта у стратегіях сталого розвитку, освіта для миру в умовах громадянського суспільства, національно-патріотичне виховання дітей і дорослих, професійний розвиток педагогів у контексті освіти для миру, освіта для миру в умовах інформаційного суспільства, полікультурність освіти для миру, формальні й неформальні виміри освіти дорослих для миру, професійна підготовка сучасного виробничого персоналу для суспільства миру. Академік Н. Ничкало за результатами проведення форуму висновкувала: «Педагогічну діяльність необхідно спрямовувати на збереження миру з урахуванням досвіду міжнародної співпраці, звільнення від стереотипів та пошанування гідності кожної людини, цим самим підкреслюючи роль куль-

тури такту і поваги в діях політиків-лідерів, а також учителів. Освіта покликана готувати людей до творення майбутнього, допомагати в розвитку рефлексивних компетентностей, критичного сприйняття світу, культури і власної ідентичності, до неперервного навчання й співпраці з іншими, активної самореалізації, розвитку власного «Я», а також досягнення повноти можливостей розвитку» [Ничкало 2019]. Результати досліджень українських і польських учених висвітлено на сторінках двотомного видання: «Освіта для миру = Edukacja dla pokoju» [Освіта для миру].

У травні 2022 р. відбувся IX Польсько-український / українсько-польський форум «Дороги та бездоріжжя освіти в період пандемії» / «Drogi i bezdroża w okresie pandemii») на базі Університету імені Марії Кюрі-Склодовської в Любліні. Співорганізаторами форуму стали Комітет педагогічних наук Польської академії наук, Наукове педагогічне товариство «Польща-Україна», Інститут педагогіки Університету імені Марії Кюрі-Склодовської в Любліні, Національна академія педагогічних наук України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. Із-поміж основних напрямів роботи: законодавчі, нормативно-правові та організаційні засади діяльності закладів освіти в умовах пандемії; особливості функціонування закладів освіти в умовах пандемії (дошкільних закладів освіти, загальної середньої освіти, професійних (професійно-технічних), фахової передвищої, вищої та післядипломної освіти); можливості та бар'єри в освіті дорослих в умовах онлайн навчання.

Висновки. Важливими результатами роботи польсько-українського форумів стало прийняття практичних висновків та рекомендацій, в яких віддзеркалилися позиції учасників. На сучасному етапі розвитку й інтенсивного саморозвитку педагогічної науки, що базується на процесах інтеграції та диференціації, активізується поява нових галузей педагогічного знання, педагогічні субдисципліни (порівняльна педагогіка, педагогіка праці, педагогіка дорослих, соціальна педагогіка, медійна педагогіка та ін.). Водночас педагогіка залишається цілісною, оскільки педагогічні субдисципліни розвиваються у контексті єдиного об'єкта вивчення, об'єднані основними загальнопедагогічними поняттями. Перспективним

є вивчення факторів та механізмів саморозвитку педагогіки як науки на основі міждисциплінарного підходу, проблеми професійної підготовки і діяльності вчителя в міждисциплінарному просторі. Вирішення цих проблем потребують спільних творчих зусиль та плідних наукових пошуків українських і польських учених.

Зазначимо, що українсько-польська / польсько-українська наукова співпраця вийшла за межі офіційних зустрічей і протоколів; закономерно перейшла на високий рівень спіль-

ної діяльності, системної співпраці, спільних творчих пошуків, що є взаємною потребою науковців-педагогів обох країн, наукового міжособистісного спілкування, якому, незважаючи на деякі перепони і труднощі, властиві креативність, методологічне і морально-етичне збагачення. Науковий огляд слугує своєрідним моніторингом якості освіти в Україні і Польщі, мета якої – формування творчих особистостей, готових працювати в умовах технологічних або ринкових змін у суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кремень В. Г. Передмова. *Єднання для миру і розвитку. Українсько-польське партнерство в галузі освіти і педагогічних наук / Pojednanie dla pokoju i rozwoju. Partnerstwo ukraińsko-polskie w dziedzinie edukacji i nauk pedagogicznych* : наукове видання. Київ : Вид-во Інституту обдарованої дитини НАПН України. 2019. С. 8–9.
2. Ничкало Н. Г. VIII українсько-польський / польсько-український форум «Освіта для миру / Edukacja dla pokoju»: 8-10 жовтня 2019 р., м. Переяслав-Хмельницький, Україна. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2019. № 1(1). С.1-9. Режим доступу: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2019-1-1-3-1>
3. Ничкало Н. Г., Шльосек, Ф. Одухотворена взаємодія науковців-педагогів двох країн. *Єднання для миру і розвитку. Українсько-польське партнерство в галузі освіти і педагогічних наук. Pojednanie dla pokoju i rozwoju. Partnerstwo ukraińsko-polskie w dziedzinie edukacji i nauk pedagogicznych* : наукове видання / за ред. В. Г. Кременя. Київ : Вид-во Інституту обдарованої дитини НАПН України. 2019. С. 17–26.
4. Освіта для миру = Edukacja dla pokoju: зб. наук. пр.: у 2 т. / редкол.: Кремень В.Г. (голова). Київ: Вид-во ТОВ «Юрка Любченка», 2019. Режим доступу: http://ipood.com.ua/data/UAPLForum2019/volume_1_2019.pdf
5. Освіта для сучасності – Edukacja dla współczesności : зб. наук. пр.: у 2 т./ Мін-во освіти і науки України, НАПН України, НТУ імені М. П. Драгоманова, Комітет педагогічних наук Польської академії наук, Наукове товариство «Польща-Україна», Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Асоц. ректорів пед. ун-тів Європи; редкол.: В. Кремень (голова). Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. Т. 1.
6. Семенов О. М. Досвід функціонування ресурсного центру професійного розвитку вчителя української мови і літератури (на прикладі Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка). *Інноваційний університет і лідерство: проект і мікропроекти – IV*. Варшава: Fundacja «Instytut Artes Liberalis», 2020. С. 139–154.
7. Семенов О. Концептосфера *освіта* в українському та польському дискурсах: міждисциплінарний підхід: монографія. Суми : Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 246 с.

REFERENCES

1. Kremen, V. G. (2019). Foreword. *Unity for peace and development. Ukrainian-Polish partnership in the field of education and pedagogical sciences / Pojednanie dla pokoju i rozwoju. Partnerstwo ukraińsko-polskie in the field of edukacji i nauk pedagogicznych: scientific edition*. Kyiv: Publication of the Institute of the Gifted Child of the National Academy of Sciences of Ukraine. P. 8–9.
2. Nychkalo, N. G. (2019). VIII Ukrainian-Polish / Polish-Ukrainian Forum *Education for Peace / Edukacja dla pokoju*: October 8-10, 2019, Pereyaslav-Khmelnytskyi, Ukraine. Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. No. 1(1). P.1-9. Access mode: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2019-1-1-3-1>
3. Nychkalo, N.G., Shlyosek, F. (2019). Spirited interaction of scientists-pedagogues of two countries. *Unity for peace and development. Ukrainian-Polish partnership in the field of education and pedagogical sciences. Agreement for peace and development. Partnerstwo ukraińsko-polskie w matenie edukacji i nauk pedagogicznych: scientific edition / edited by V. G. Kremenya*. Kyiv: Publication of the Institute of the Gifted Child of the National Academy of Sciences of Ukraine. P. 17–26.
4. Education for peace = Edukacja dla pokoju: coll. of science pr.: in 2 volumes / edited by: Kremen V.G. (head). Kyiv: Publication of Yurka Lyubchenko LLC, 2019. Access mode: http://ipood.com.ua/data/UAPLForum2019/volume_1_2019.pdf
5. Education for modernity — Edukacja dla włożeńności: coll. of science pr.: in 2 volumes/ Ministry of Education and Science of Ukraine, National Academy of Sciences of Ukraine, NTU named after M. P. Dragomanov, Committee of Pedagogical Sciences of the Polish Academy of Sciences, Scientific Society “Poland-Ukraine”, Institute of Pedagogical Education and Adult Education of National Academy of Sciences of Ukraine, Assoc. Rector’s Ped. universities of Europe; editor: V. Kremen (head). Kyiv: Publishing House of M. P. Drahomanov NPU, 2015. Volume 1.

6. Semenog, O. M. (2020). Experience of the functioning of the resource center for the professional development of the teacher of Ukrainian language and literature (on the example of Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko). *Innovative university and leadership: project and micro-projects – IV*. Warsaw: Fundacja “Instytut Artes Liberalis”. P. 139–154.

7. Semenog, O. (2019). The conceptual sphere of *education* in Ukrainian and Polish discourses: an interdisciplinary approach : a monograph. Sumy : A. S. Makarenko Publishing House of the Sumy DPU named after A. S. Makarenko, 2019. 246 p.

O. M. SEMENOG

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Head of the Department of Ukrainian Language and Literature,
A. S. Makarenko Sumy State Pedagogical University, Sumy, Ukraine
E-mail: olenasemenog@gmail.com
<http://orcid.org/0000-0002-8697-8602>*

M. P. VOVK

*Candidate of Pedagogical Sciences, Professor,
Head of the Department of Content and Technologies of Pedagogical Education, Ivan Ziaziun Institute
of Pedagogical Education and Adult Education
of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine
E-mail: miravovk79@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9109-9194>*

O. L. FAST

*Candidate of Pedagogy, Associate Professor,
Vice-Rector for Research, Teaching and International Relations,
Municipal Higher Educational Institution “Lutsk Pedagogical College”
of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine
E-mail: ofast@lpc.ukr.education
<http://orcid.org/0000-0001-7216-0044>*

UKRAINIAN-POLISH PARTNERSHIP IN THE FIELD OF EDUCATION: ACADEMIC DISCOURSE

The Ukrainian-Polish partnership is characterized as a priority of internationalization in the field of modern education and science, as a factor in the progress of pedagogical science based on the constructive interaction of Ukrainian and Polish educational institutions and scientific institutions. It has been proven that the Ukrainian-Polish partnership enables the formation and development of the values of scientific activity in the educational and scientific space, academic culture, and the establishment of priority academic traditions in the European discourse. The experience of pedagogical and educational partnership of two European countries in the system of interaction “pedagogical college – university – scientific institution” is presented through the prism of long-term creative, scientific, educational, research cooperation. The results of the Ukrainian-Polish partnership within the scope of educational institutions of different regions of Ukraine and scientific institutions under the auspices of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine are summarized. The most important achievements in the progress of the Ukrainian-Polish partnership, the results of professional communication of scientists and teachers are characterized, which is confirmed by the holding of Ukrainian-Polish / Polish-Ukrainian forums in cooperation with Polish research and educational institutions.

At the current stage of development and intensive self-development of pedagogical science, which is based on the processes of integration and differentiation, the emergence of new branches of pedagogical knowledge, pedagogical subdisciplines (comparative pedagogy, labor pedagogy, adult pedagogy, social pedagogy, media pedagogy, etc.) is being intensified. At the same time, pedagogy remains integral, since pedagogical subdisciplines develop in the context of a single object of study, united by basic general pedagogical concepts. It is promising to study the factors and mechanisms of self-development of pedagogy as a science based on an interdisciplinary approach, the problem of professional training

and teacher activity in an interdisciplinary space. Solving these problems requires joint creative efforts and fruitful scientific research of Ukrainian and Polish scientists.

Key words: partnership; Ukraine; Poland; academic culture; academic discourse, National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine; Ukrainian-Polish / Polish-Ukrainian forums; resource center for professional development of teachers of Ukrainian language and literature.